

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра міжнародних відносин

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ПРАВОВА ГРАМОТНІСТЬ

(вибірковий)

Спеціальність

за всіма спеціальностями

Освітня програма

реалізується в межах усіх освітніх програм

Рівень вищої освіти

Перший (бакалаврський) рівень

Розробники:

(підпис)

Наталія ВОЛЧЕНКО, к.е.н., доцент

(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

(підпис)

Альона КЛОЧКО, д.ю.н., професор

(прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено
та затверджено на
засіданні кафедри
міжнародних
відносин

протокол від 9 червня 2025 р. № 16

Завідувач
Кафедри

(підпис)

Наталія
ВОЛЧЕНКО
(прізвище, ініціали)

Погоджено:

Голова ради із забезпечення
якості вищої освіти СНАУ

Маргарита ЛИШЕНКО

Рецензія на робочу програму (додається) надана:

Наталією КЛЕСЦОВОЮ
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 19.06. 2025 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ				
1.	Назва ОК	ПРАВОВА ГРАМОТНІСТЬ		
2.	Факультет/кафедра	Юридичний факультет, кафедра міжнародних відносин		
3.	Статус ОК	Вибірковий		
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)			
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	усі спеціальності		
6.	Семестр та тривалість вивчення	3,4,5,6 семестр		
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів ЄКТС		
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл – 150 годин	Контактна робота(заняття)		
		Лекційні – 30 годин	Практичні /семінарські – 30 годин	Лабораторні – 90 годин
9.	Мова навчання	Англійська /українська		
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Волченко Наталія Василівна, к.е.н.,доц. доцент кафедри міжнародних відносин Години консультацій – кожного понеділка о 12.15, кабінет 110 г		
10.1	Контактна інформація	natavol4enko@gmail.com		
11.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент «Правова грамотність» є вибіркоким для здобувачів усіх спеціальностей та спрямований на формування у студентів базових знань із права та навичок їх практичного застосування у повсякденному та професійному житті. Курс розкриває основні положення конституційного, адміністративного, цивільного, трудового та кримінального права, особливості правового регулювання у сфері освіти, праці, підприємництва та соціального захисту. Значну увагу приділено питанням прав і свобод людини та громадянина, їх гарантіям та механізмам реалізації в Україні та на міжнародному рівні. Здобувачі отримують знання щодо структури правової системи України, ролі державних органів та судових інституцій, а також практичні навички користування законодавчими актами, підготовки правових документів і захисту власних прав. Курс передбачає аналіз реальних життєвих ситуацій, ознайомлення з практикою Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, вивчення способів позасудового захисту прав (звернення до органів влади, омбудсмена, громадських організацій). Завдання освітнього компоненту полягає у розвитку у студентів правової культури, здатності критично оцінювати правові проблеми, усвідомлювати свої права й обов'язки, застосовувати норми законодавства у побутових і професійних ситуаціях, а також протидіяти правопорушенням та дискримінаційним практикам. У процесі навчання здобувачі опановують інструменти правового аналізу, набувають умінь складати звернення, заяви та інші юридично значимі документи, орієнтуватися у системі національного та міжнародного права. Результати навчання за цією дисципліною включають здатність визначати та відстоювати власні права, правильно застосовувати норми права у різних сферах життя, аргументовано доводити власну		

		позицію у правових спорах, використовувати правову термінологію та інструменти правового захисту. Освітній компонент сприяє розвитку правової свідомості, етичної відповідальності, громадянської активності та міждисциплінарного підходу до вирішення суспільно важливих питань.
12.	Мета освітнього компонента	Мета освітнього компоненту «Правова грамотність» полягає у формуванні в здобувачів освіти базових правових знань, навичок практичного застосування законодавства у повсякденному та професійному житті, розвитку правової свідомості, відповідальності та здатності ефективно захищати свої права й законні інтереси, сприяти становленню активної громадянської позиції та правової культури.
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	
14.	Політика академічної доброчесності	Політика академічної доброчесності ґрунтується на таких базових засадах, як відповідальність, сумлінність, чесність, порядність у виконанні своїх обов'язків, справедливість, повага тощо. Її норми існують у тісному зв'язку із нормами професійної етики. Політика академічної доброчесності направлена на недопущення проявів академічний плагіату, хибного співавторства, приписування результатів колективної діяльності, публікації вигаданих результатів досліджень, виконання на замовлення та продаж академічних текстів тощо. Моніторинг дотримання членами академічної спільноти університету академічної доброчесності покладається на Раду з академічної доброчесності. Норми, що формують політику академічної доброчесності закріплені у Кодексі академічної доброчесності, Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ, Положенні про порядок перевірки академічних текстів на унікальність. Доступ до документів: https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/ Перевірка робіт будь-якого рівня на наявність проявів плагіату здійснюється за допомогою систем «Unicheck» та Strikeplagiarism.com. на основі внутрішньої бази університету і відкритих Інтернет-ресурсів. В освітньому середовищі університету формується “нульова” толерантність до будь-яких проявів академічної недоброчесності, а також систематично здійснюється популяризація та інформування спільноти щодо окресленого вище питання. За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: – повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, іспиту, заліку тощо); – повторне проходження навчального курсу; – попередження; – винесення догани; – відрахування з університету; (ч.5 ст. 48 проекту Закону України “Про освіту”); – арешт або обмеження волі, або позбавлення волі, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю із штрафом.
15.	Ключові слова	правова грамотність, юридична відповідальність, правове регулювання, система права, законодавство України, норми права, джерела права, суб'єкти права, правоздатність, дієздатність

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Як оцінюється РНД?
ДРН 1. Розуміти базові теоретико-правові підходи, на основі яких здійснюється тлумачення норм і застосування засад законодавства	Практичні роботи 1,2,3,4, модульний контроль, атестація, іспит
ДРН 2. Самостійно застосовувати відповідні положення актів чинного законодавства та матеріали судової практики при розв'язанні ситуаційних завдань в межах запропонованої конкретної практичної ситуації	Практичні роботи 5,6,7,8, модульний контроль, атестація, іспит
ДРН 3. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя, підвищення рівня власної професійної кваліфікації та конкурентоздатності	Практичні роботи 4,5,6,7, модульний контроль, атестація, іспит
ДРН 4. Застосовувати теоретичні знання з при вирішенні практичних завдань та врахуванні отриманого попередньо досвіду для прогнозування можливих наслідків прийняття відповідних рішень у правовому полі	Практичні роботи 2,3,4,5,6,7,8, модульний контроль, атестація, іспит

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота			Сам роб	
	Лк	П.з / семін.			
Тема 1. Основні права і свободи людини та громадянина Критерії класифікації прав і свобод Класифікація за часом появи та закріплення у законодавстві (покоління прав людини) Класифікація за впливом прав і свобод на можливість фізичного існування особи Класифікація за сферою, у якій реалізуються права і свободи Класифікація за можливістю обмеження прав і свобод та інші види	2	2		8	1,3,5,6
Тема 2. Конституційні права, свободи та обов'язки людини та громадянина в Україні Поняття, правова природа та класифікація конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав і свобод людини і громадянина Поняття, види виборів та їх соціальна функція Виборче право: поняття та види	2	2		8	1,4,9,13

¹ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

Тема 3. Система державних органів України. Правоохоронна система України Конституційно-правовий статус Верховної Ради України, її повноваження, склад та принципи роботи. Правовий статус народного депутата. Конституційно-правовий статус Президента України. Поняття виконавчої влади та система її органів: Кабінет міністрів України Центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації. Органи місцевого самоврядування. Органи прокуратури України. Органи внутрішніх справ. Поняття, структура та принципи діяльності поліції.	2	2		6	
Тема 4. Судова система України Судова система України: суди загальної юрисдикції, місцеві суди, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди, Верховний суд України. Конституційний Суд України. Нотаріат та адвокатура в Україні	2	2			
Тема 5. Загальні положення права власності Поняття, зміст і форми права власності Підстави набуття права власності Підстави припинення права власності Приватна, державна та комунальна форми власності Поняття та види спільної власності/ Захист права власності	2	2		6	1,3,5
Тема 6. Правочин як основний вид цивільних правовідносин. Цивільно-правовий договір. Поняття правочину. Умови дійсності правочину. Класифікація правочинів. Недійсність правочину та правові наслідки визнання правочину недійсним. Цивільно-правовий договір, його ознаки та види. Загальна структура цивільно-правового договору	2	2		6	1,3,5
Тема 7. Загальні положення спадкового права Поняття і значення спадкування Спадкування за законом Спадкування за заповітом Оформлення спадщини	2	2		8	1,4,9,13
Тема 8. Захист прав споживачів Право споживача на інформацію про продукцію. Право споживача на належну якість продукції. Гарантійні зобов'язання. Права споживача у разі придбання ним товару неналежної якості. Права споживача при придбанні товару належної якості. Право споживача на безпеку продукції (товарів, наслідки робіт).	4	4		8	16
Тема 9. Захист прав споживачів фінансових послуг	2	2		8	16

Поняття види та класифікація фінансових послуг Види кредитів . Особливості оформлення кредитних договорів Види порушень у сфері кредитних правовідносин. фінансові послуги небанківських фінансових установ Мікрокредити: поняття та види Порядок вирішення спорів (позасудовий, судовий) до регулятора і до суду, алгоритм дій					
Тема 10. Основи сімейного права Поняття шлюбу, умови і порядок його укладання. Умови і порядок розірвання шлюбу. Майнові права подружжя. Взаємні права і обов'язки батьків і дітей. Позбавлення батьківських прав. Опіка і піклування.	4	4		8	1,4,18,13
Тема 11. Правові основи трудових правовідносин Загальні положення правового регулювання трудових відносин Трудовий договір Порядок припинення трудового договору з ініціативи працівника, власника або уповноваженого ним органу. Переведення та переміщення працівника. Робочий час і час відпочинку. Поняття і правове регулювання оплати праці. Трудова дисципліна. Відшкодування шкоди, заподіяної працівникові ушкодженням його здоров'я. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів	4	4		5	1.2.3.5.6.
Тема 12. Поняття та форми захисту прав людини Способи захисту прав. Позасудовий захист Позасудові органи. Самозахист. Подання позовної заяви до суду. Порядок розгляду справи у суді	2	2		5	1,4,9,13
Всього	30	30		90	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН1. Розуміти базові теоретико-правові підходи, на основі яких здійснюється тлумачення норм і застосування засад законодавства	- проведення лекційних (розповідь) та практичних (пояснення) занять з використанням мультимедіа, ілюстрацій, роботи із книгами (читання, переклад, складання плану, рецензування, узагальнення, складання	15	- самостійне додаткове опрацювання лекційного матеріалу; -опрацювання книг із подальшим складанням тез, складанням конспекту, написанням реферату, систематизацією зведених оглядів,	22

	опорних таблиць, діаграм), інструктажів, бесід		підготовкою зведеного конспекту	
ДРН 2. Самостійно застосовувати відповідні положення актів чинного законодавства та матеріали судової практики при розв'язанні ситуаційних завдань в межах запропонованої конкретної практичної ситуації.	- проведення практичних занять (розповідь, пояснення, дискусія (евристична та репродуктивна), робота з книгою (читання, переклад, складання плану, рецензування, узагальнення, складання опорних таблиць, діаграм) з використання опорних конспектів лекцій.	15	- самостійне додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - самостійне опрацювання інструкцій до виконання певних практичних робіт та підготовки до їх захисту; - опрацювання книг із подальшим складанням схем, таблиць, запис власних думок в процесі порівняння, записом висновків; - самостійна підготовка до тестування різної тематики за курсом.	22
ДРН 3. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж життя, підвищення рівня власної професійної кваліфікації та конкурентоздатності	- проведення практичних занять з метою ознайомлення студентів із такими методами, як аналітичний, синтезу, індукції, дедукції, компаративним методом, методом комплексного аналізу, соціологічних досліджень та історичним методом з використання опорних конспектів лекцій.	15	- додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт; - проходження тренувального тестування за кожною з тем; - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань та написання ґрунтовних висновків до роботи	23
ДРН 4. Застосовувати теоретичні знання з при вирішенні практичних завдань та врахуванні отриманого попередньо досвіду для прогнозування можливих наслідків прийняття відповідних рішень у правовому полі	- практичні заняття з використанням технічних засобів навчання, мозковий штурм, рольові ігри, вирішення нагальних ситуативних завдань, диспути, круглі столи, розв'язання проблемних ситуацій, імітаційні методи навчання (побудовані на імітації майбутньої професійної діяльності) з використання опорних конспектів лекцій.	15	- додаткове опрацювання лекційного матеріалу; - підготовка до захисту практичних робіт; - проходження тренувального тестування за кожною з тем; - аналіз проведеної роботи під час виконання практичних завдань та написання ґрунтовних висновків до роботи	23
Всього годин		60		90

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
---	-------------------------------	--------------------------------	----------------

1.	Практична робота 1. Основні права і свободи людини та громадянина	7 балів /7%	До 2 тижня
2.	Практична робота 2. Конституційні права, свободи та обов'язки людини та громадянина в Україні	7 балів /7%	До 4 тижня
3.	Практична робота 3. Система державних органів України	7 балів/7%	До 5 тижня
4.	Практична робота 4. Загальні положення права власності	7 балів /7%	До 7 тижня
5.	Модульний контроль (контрольна робота)	7 балів /7%	До 8 тижня
6.	Модульний контроль (тест множинного вибору)	15 балів /15%	До 8 тижня
7.	Практична робота 5. Загальні положення спадкового права	7 балів /7%	До 10 тижня
8.	Практична робота 6. Захист прав споживачів	7 балів/7%	До 11 тижня
9.	Практична робота 7. Основи сімейного права	7 балів /7%	До 12 тижня
10.	Практична робота 8. Правові основи трудових правовідносин	7 балів /7%	До 13 тижня
11.	Модульний контроль (тест множинного вибору)	7 балів /7%	До 14 тижня
12.	Індивідуальне завдання	15 балів /15%	До 15 тижня
13.	Разом	100 балів /100%	

Критерії оцінювання

Компонент ²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ³
Весняний семестр				
Практична робота 1. Основні права і свободи людини та громадянина	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Студент сформував певне, недостатньо чітке розуміння основних прав і свобод людини та громадянина, зокрема їхньої класифікації (громадянські, політичні, економічні, соціальні, культурні права), змісту та особливостей реалізації. Плутається щодо практичного застосування норм Конституції України та міжнародних документів у сфері захисту прав людини, зокрема механізмів їхнього забезпечення та захисту як на національному	Завдання виконані з незначними помилками, студент сформував певне розуміння основних прав і свобод людини та громадянина, включаючи їхню класифікацію, правову природу, порядок реалізації та захисту. Орієнтується в основних положеннях Конституції України, Загальної декларації прав людини, Європейської конвенції з прав людини, з	Всі дані подані, відсутні критичні зауваження щодо основних характеристик прав людини, студент орієнтується у всьому матеріалі

² Зазначити компонент сумативного оцінювання

³ Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

		рівні, так і в міжнародних правозахисних інституціях.	незначними недоліками у розумінні практичного застосування норм щодо окремих прав і свобод, а також процедур захисту прав у разі їх порушення	
Практична робота 2. Конституційні права, свободи та обов'язки людини та громадянина в Україні	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Студент сформував певне, недостатньо чітке розуміння конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні, зокрема класифікації прав (особисті, політичні, економічні, соціальні, культурні), змісту основних прав і свобод, а також їхньої гарантії та захисту. Плується щодо практичного застосування положень Конституції України та міжнародно-правових актів у сфері захисту прав людини, зокрема щодо механізмів їхнього захисту в національних судах і Європейському суді з прав людини	Завдання виконані з незначними помилками, студент сформував певне розуміння конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина в Україні, включаючи їхню класифікацію, зміст та особливості реалізації. Орієнтується в основних положеннях Конституції України та міжнародних актах щодо захисту прав людини, з незначними недоліками у визначенні особливостей реалізації окремих прав і свобод, а також у розумінні механізмів їхнього захисту як на національному, так і на міжнародному рівні.	Всі завдання практичної роботи виконано, студент відмінно орієнтується в теоретичному матеріалі

Практична робота 3. Система державних органів України	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Студент сформував певне, недостатньо чітке розуміння системи державних органів України, зокрема конституційних засад їх організації та функціонування, розподілу владних повноважень між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. Плується щодо повноважень основних органів державної влади (Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органів місцевого самоврядування, судових органів), а також щодо практичного застосування законодавства у сфері взаємодії між цими органами.	Завдання виконані з незначними помилками, студент сформував певне розуміння системи державних органів України, включаючи структуру, основні функції та повноваження органів законодавчої, виконавчої та судової влади. Орієнтується у положеннях Конституції України та інших нормативно-правових актах щодо взаємодії державних органів, з незначними недоліками у розумінні специфіки компетенції окремих органів влади та механізмів їхньої взаємодії	Всі завдання практичної роботи виконано, студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі
Практична робота 4. Загальні положення права власності	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Студент сформував певне, недостатньо чітке розуміння основних положень права власності, зокрема сутності права власності, його змісту (право володіння, користування, розпорядження), видів права власності (приватна, державна, комунальна), підстав набуття і	Завдання виконані з незначними помилками, студент сформував певне розуміння основних положень права власності, включаючи його зміст, види, підстави набуття і припинення. Орієнтується в основних положеннях	Всі завдання практичної роботи виконано, студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі

		припинення права власності. Плутається щодо практичного застосування норм Цивільного кодексу України, особливо стосовно порядку оформлення права власності, захисту прав власника та відмінностей між формами власності	Цивільного кодексу України щодо реалізації права власності, з незначними недоліками у розумінні механізмів захисту права власності, порядку оформлення правовстановлюючих документів та розмежування різних форм власності	
Модульний контроль (письмова контрольна робота)	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Залежить від кількості та якості вірних відповідей на запитання	Залежить від кількості та якості вірних відповідей на запитання	Залежить від кількості та якості вірних відповідей на запитання	Залежить від кількості та якості вірних відповідей на запитання
Модульний контроль (тест множинного вибору)	0-3 балів	3-7 балів	7-13 балів	14-15 балів
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Практична робота 5. Загальні положення спадкового права	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно.	Студент сформував певне, недостатньо чітке розуміння основних понять спадкового права, зокрема права на спадкування, підстав спадкування (за заповітом і за законом), порядку відкриття спадщини, складу спадкового майна. Плутається щодо практичного застосування норм Цивільного кодексу України, зокрема стосовно черговості спадкоємців, порядку оформлення спадкових прав і	Завдання виконані з незначними помилками, студент сформував певне розуміння основних положень спадкового права, включаючи право на спадкування, підстави спадкування, порядок відкриття спадщини та визначення складу спадкового майна.	Всі завдання практичної роботи виконано, студент орієнтується в теоретичному матеріалі

		особливостей відмови від спадщини	Орієнтується в основних положеннях Цивільного кодексу України щодо спадкових правовідносин, з незначними недоліками у визначенні черговості спадкоємців та процедурних аспектів оформлення спадщини	
Практична робота 6. Захист прав споживачів	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно.	Студент сформував неповне уявлення про обсяг та складові прав споживачів. Наприклад, показав недостатнє розуміння основних прав споживачів, передбачених законодавством, нечітке знання ключових законів, таких як Закон України «Про захист прав споживачів»	Завдання виконані з незначними помилками, студент сформував повне уявлення про захист прав споживачів. Проте, недостатньо правильно складена скарга, претензія або звернення до органів захисту прав споживачів. Проявлено незначні труднощі у вирішенні ситуаційних завдань або рольових ігор, де потрібно застосувати знання на практиці	Всі завдання практичної роботи виконано, студент орієнтується в теоретичному матеріалі
Практична робота 7. Основи сімейного права	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Виконані не всі завдання практичної роботи, не повністю складений порядок укладання та розірвання шлюбу, характеристика прав подружжя не	Завдання виконані з незначними помилками, студент склав порядок укладання та розірвання шлюбу, визначив	Всі завдання практичної роботи виконано, студент відмінно орієнтується в теоретичному матеріалі

		повна, має недоліки. Взаємні права і обов'язки батьків і дітей не досліджені у повному обсязі.	характеристику прав подружжя. Взаємні права і обов'язки батьків і дітей досліджені з незначними недоліками.	
Практична робота 8. Правові основи трудових правовідносин	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Практична робота не виконана або виконана не вірно	Виконані не всі завдання практичної роботи, у студента неповне розуміння специфіки трудових відносин. Студент не виділяє різниці та можливостей застосування положень трудового законодавства	Завдання виконані з незначними помилками, студент достатньо орієнтується щодо специфіки трудових правовідносин. Студент виділяє різницю та можливості застосування положень трудового права за різних обставин	Всі завдання практичної роботи виконано, студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі
Модульний контроль (тест множинного вибору)	0-1,75 бал	1,75-3,5 бали	3,5-5,25 бали	5,25-7 бали
	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест	Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Індивідуальне завдання	0-3 балів	3-7 балів	7-13 балів	13-15 балів
	У завданні відсутня відповідність між логікою, структурою роботи та темою, метою, планом та завданням, обсяг використаної інформації незадовільний, не використаний методичний апарат, відсутні особисті	У завданні наявна відповідність між логікою, структурою роботи та темою, метою, планом та завданням, обсяг використаної інформації недостатній, використаний не весь методичний апарат, відсутні особисті підходи до виконання завдань. Відсутня глибина та розуміння проблеми, не проявляється здатність студента	У завданні є відповідність між логікою, структурою роботи та темою, метою, планом та завданням, обсяг використаної інформації достатній, використаний методичний апарат, проте відсутні особисті підходи до виконання завдань. Простежується глибина та	У завданні наявна відповідність між логікою, структурою роботи та темою, метою, планом та завданням, обсяг використаної інформації значний, максимально використаний методичний апарат, наявні особисті підходи до виконання

	підходи до виконання завдань.	критично мислити. Не пояснені результати отриманих висновків.	розуміння проблеми, проявляється здатність студента критично мислити. Пояснені не всі результати отриманих висновків.	завдань. В роботі наявна глибина та розуміння проблеми, проявляється здатність студента критично мислити. Пояснені всі результати отриманих висновків.
--	-------------------------------	---	---	--

5.1.Формативне оцінювання:

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Усне опитування після вивчення кожної теми	Після завершення вивчення теми
2	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
3	Проходження тестування після закінчення вивчення кожної теми для самостійного контролю знань та підготовки до складання заліку (іспиту)	Регулюється студентом самостійно
4	Захист практичних робіт	Через тиждень після їх здачі
5	Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над практичними роботами протягом занять	Протягом всього семестру

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1.1. Основні джерела

1. Афанасьєва М. В., Бальцій Ю. Ю., Батан Ю. Д. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. /за заг. ред.. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.
2. Бабін І.І., Білоскурська О.В. Конституційне право : навч.-метод. пос. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 251 с.
3. Богачова Л.Л., Жернаков В.В., Прилипко С.М. Правознавство: базовий підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Фоліо.2014. 635 с.
4. Герц А.А., Кравчук С.Й Правознавство: навчальний посібник. К. :Видавничий дім «КОНДОР», 2018. 280 с.
5. Дзера О.В. Правознавство: навч. посіб. Київ. Юрінком Інтер, 2018.420 с.

6. Дзера О.В. Цивільне право України: загальна частина. Київ. Юрінком Інтер, 2018. 976 с.
7. Конституційне право України: навч. посіб. / упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. К. : ЦУЛ, 2018. 218 с.
8. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри./ Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваіте, 2021. 528 с.
9. Конституційне право: підручник / МВС України, Харків. Нац. ун-т внутр. справ ; за заг. Ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзбь, М. І. Марчука ; [О. С.Бакумова, Т. І. Гудзбь, М. І. Марчука та ін.] ; передм. М. І. Марчука. Харків, 2019. 484 с.
10. Любченко П. М. Муніципальне право : підручник / П. М. Любченко. – Харків : Право, 2019. – 512 с.
11. Молдован В.В., Чулінда Л.І. Правознавство: Навчальний посібник рекомендовано МОН України. К.: Центр учбової літератури, 2019. 184 с.
12. Науково-практичний коментар Закону України "Про захист прав споживачів". / за ред. Журавльова Д. - К. : Професіонал, 2019. - 352 с.
13. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України за заг. ред. Т. В. Боднар, О. В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 552 с.
14. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. 6-те вид., перероб. і допов./ за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. Київ: Юрінком Інтер, 2019. Т. II. 1048 с.
15. Основи права України: навчальний посібник для неюридичних спец.ВНЗ / за ред.. В.Л. Ортинського. 2-е видання. Львів.: Оріяна-Нова, 2015. 368 с.
16. Петков С. В. Правознавство: навчальний посібник. К.: ТОВ «Роял Принт», 2020. 360 с.
17. Погорілко В.Ф., Шпиталенко Г.А. Правознавство: Підручник. 6-те вид., випр. і доп. К.: Каравела, 2020. 602 с.
18. Правознавство : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. Я. Лапка, А. Л. Калінюк та ін. К. : 7БЦ, 2022. 548 с.
19. Правознавство: навч. посіб. для студентів педагогічних спеціальностей / Колектив авторів. За ред. Д.В. Каменського, В.О. Мирошніченко. К.: Центр учбової літератури, 2018. 288 с.
20. Правознавство: навчальний посібник, за заг. ред. С.В. Петкова. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 360 с.
21. Правознавство: навчальний посібник, за заг. ред. С.В. Петкова. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2020. 360 с.
22. Правознавство: підручник / за заг. ред. Н.М. Крестовської, О.О. Кулініч, Л.Д. Романадзе. Одеса: Атлант, 2015. 554 с.
23. Правознавство: практикум. Навчальний посібник для ВНЗ (рекомендовано МОН України) / Дрожжина С.В., Шульженко І.В., Одінцова О.О. та ін. 2017. 326 с.

24. Сімейне право України: підручник / Л.М.Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. В.І.Борисової та І.В.Жилінкової. 2-е вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2009. 288 с.
25. Тертишник В.М. Конституція України. Науково-практичний коментар. Київ: Алерта, 2022. 430 с. 8. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
26. Трудове право : підручник / [О. М. Ярошенко, С. М. Прилипко, А.М. Слюсар та ін.] ; за заг. ред. О.М. Ярошенка. – 3-тє вид., перероб.і допов. – Харків : Право, 2019. – 544 с.

6.1.2. Інші джерела

27. Hage Jaap, Waltermann Antonia, Akkermans Bram. Introduction to Law. Second Edition. Cham (Switzerland): Springer, 2017. 396 p.
28. Kampo I, Abramova M, Savitskaya M, Shaulko Y, Volchenko N. Examining Integration Opportunities for the Ukrainian Economy in International Relations During Martial Law. Salud, Ciencia y Tecnología - Serie de Conferencias. 2025; 4:643. <https://doi.org/10.56294/sctconf2025643>
<https://conferencias.ageditor.ar/index.php/sctconf/article/view/643>
29. Klochko A, Kurylo M, Rohovenko O, Volchenko N., Shulzhenko A. (2024). The legal regulation of artificial intelligence security in Ukrainian banking. Journal of Infrastructure, Policy and Development. 8(2): 2582. <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i2.25> 82 <https://systems.enpress-publisher.com/index.php/jipd/article/view/2582>
30. Nazarchuk, O., Povstyn, O., Olishevych, M., Volchenko, N., & Yeretin, Y. (2025). Impact of Globalisation on Regional Labour Markets and Living Standards and the Quality of Life of Citizens in the Context of Sustainable Development. *Journal of Lifestyle and SDGs Review*, 5(1), e03974. <https://doi.org/10.47172/2965-730X.SDGsReview.v5.n01.pe03974>
31. Predmestnikov, O., Bozhko, D., & Volchenko, N. (2024). International law and wars: ways of peaceful settlement. Horizons of Innovation: Conference on Multidisciplinary Trends in Science 2024. (pp. 193-198). *Futurity Research Publishing*. <https://futurity-publishing.com/horizons-of-innovation-conferenceon-multidisciplinary-trends-in-science-2024-2/>
32. Волченко Н. В. Захист права людини на продовольство у міжнародному публічному праві. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 6. С. 120 – 124. URL: http://apnl.dnu.in.ua/6_2021/20.pdf
33. Волченко Н. В., Курило О. М. Право на продовольство у міжнародному гуманітарному праві. *Альманах міжнародного права*. 2023. № 29. С. 26-33. URL: <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/v29/3.pdf>
34. Волченко Н. В. Міжнародно-правове регулювання ведення готельно-ресторанного бізнесу. *Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету*. 2023. № 4. С. 308-311. URL: http://lsej.org.ua/5_2023/77.pdf

35. Волченко Н.В., Бондар Н.А. Політика соціального забезпечення мігрантів у контексті сталого розвитку. *Приватне та публічне право*. 2025. № 1. С. 53–58. URL: http://pp-law.in.ua/archive/1_2025/10.pdf

36. Волченко Н. В. Міжнародно-правове регулювання захисту права на індивідуальну продовольчу безпеку в рамках ФАО. *Юридичний науковий електронний журнал* – електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету. 2022. № 1. 308-311. URL: http://lsej.org.ua/1_2022/77.pdf

37. Волченко Н. В., Курило О. М. Міжнародно-правові засоби захисту права на продовольство та їх релевантність за поточних кліматичних змін. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 183-186. URL: http://lsej.org.ua/2_2022/40.pdf

38. Волченко Н.В., Волченко Є. О. До питання правового регулювання маркетингової діяльності малого бізнесу за умов євроінтеграції. *Економіка та суспільство*. 2023. №51 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2454>

39. Ольховик В. С., Волченко Н. В. Теоретичні засади визначення злочинів проти людяності у сучасному міжнародному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 9. 399-401. URL: http://www.lsej.org.ua/9_2024/97.pdf

6.2. Додаткові джерела

40. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт : Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/index/>

41. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт : Законотворча діяльність Верховної Ради України : Законопроекти : Пошук за реквізитами. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc2.

42. Ліга:Закон : правовий портал : он-лайн сервіси : Законодательство. URL: <http://www.ligazakon.ua/>

43. Мега-НаУ : професійна юридична система : НаУ-Online : Нормативно-правові документи. URL: <http://zakon.nau.ua/>

44. Офіційний вісник України : Єдине повне офіційне періодичне видання нормативноправових актів України. URL: <http://ovu.com.ua/>.

45. Право. Украина : інформаційно-правовая система : Документи : Нормативноправовые документи. URL: <http://www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/document.html>

46. Президент України : офіційне інтернет-представництво : Офіційні документи. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/>.

47. Урядовий портал : єдиний веб-портал виконавчої влади України : Нормативно-правова база : База документів : Пошук документів за реквізитами. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/npd/search>

6.3. Програмне забезпечення

48. Навчально-методичний комплекс з дисципліни “Правова грамотність”, на платформі Moodle, СНАУ, 2023 рік. URL: <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4876>

Рецензія на робочу програму (силабус) **Правова грамотність**
 Розроблену викладачами кафедри міжнародних відносин к.е.н., доц. Наталією ВОЛЧЕНКО,
д.ю.н., проф. Альоною КЛОЧКО

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання(ДРН)	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання(ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент

Викладач кафедри міжнародних відносин к.е.н., доцент Наталія КЛЄЦОВА

(назва)

(посада, ПІБ)

(підпис)

Рецензія на робочу програму (силабус) Правова грамотність
Розроблену викладачами кафедри міжнародних відносин к.е.н., доц. Наталією ВОЛЧЕНКО,
д.ю.н., проф. Альоною КЛОЧКО

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання(ДРН)	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання(ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент

Викладач кафедри міжнародних відносин к.е.н., доцент Наталія КЛЄЦОВА
(назва) (посада, ПІБ)

(підпис)